

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Sherman Miles, ameriški podpolkovnik¹ in obveščevalec – njegovi odnosi in tajna poročila o generalu Rudolfu Maistru

Sherman Miles, generalmajor ZDA
(Vir: Wikipedija, Slike)

Ko sem nedavno pisal o generalu Maistru in njegovih sinovih oz. zakaj generala Maistra ni bilo v slovenskih partizanih, sem že v podnaslovu omenil problem odnosov med generalom Maistrom in ameriškim podpolkovnikom (majorjem) Milesesom, in sem med drugim zapisal tudi naslednje:

No, še prej pa moram predstaviti naročilo starejšega in uglednega mariborskega zgodovinarja, odličnega poznavalca generala Maistra, naj se osebno lotim preučevanja odnosov generala

¹ Uradno je bil Sherman Miles v tistem času po činu major, saj je bil povišan v podpolkovnika šele 1929, kar pomeni, da je med svojo misijo po Koroški nosil višji čin zaradi potrebe službe, kar je v obveščevalni službi navada. Šlo je za dvig avtoritete!

Maistra in podpolkovnika Milesa, vodje ameriške vojaške misije, ki je prišel 1919 na Štajersko. Namreč, šlo naj bi za domišljavo obnašanje ameriškega častnika, ki menda ni upošteval Maistrovega mnenja, pa tudi sicer njuni odnosi niso do kraja raziskani. Sogovornik se je strinjal, da bi ameriški arhivi razkrili marsikatero zanimivo vprašanje.

Že prej sem imel občutek, da je ameriški podpolkovnik Sherman Miles obveščevalni častnik, čudil pa sem se tudi, da o njem nisem našel v slovenski literaturi nobenega celovitega zapisa. Ko sem sogovorniku v Mariboru postavil to isto vprašanje, mi je odgovoril, da so mu uredniki raznih publikacij enostavno črtali omenjeno problematiko, češ da nima nobenega konkretnega (ameriškega) vira. Zato me je tudi nagovarjal, naj jaz poskušam v ameriških arhivih raziskati odnose med generalom Maistrom in podpolkovnikom Milesom.

Ali je kdo vedel, da je Miles obveščevalni častnik, da je sin generala in da mu je zagotovljena tudi generalska kariera, predvsem pa, kje so njegova poročila o našem generalu Maistru ter zakaj Američani ne objavijo njegovega poročila o določanju meje na Koroškem? Zanimivo bi bilo izvedeti tudi za njegove stike z Nemci, pa tudi zakaj se je tako nesramno obnašal do (koroških) Slovencev.

Da bi kaj več izvedel o Shermanu Milesu, sem pogledal v britansko Wikipedijo (povzeto decembra 2014, moj prevod), in prebral naslednje:

Sherman Miles je bil rojen 5. decembra 1882 v Washingtonu kot sin generalpodpolkovnika Nelsona Milesa (1839–1925) in matere Mary Hoyt (1842–1904). V letih 1901–1905 je obiskoval znano ameriško vojaško akademijo West Point, zatem pa je 1921–1922 obiskoval še Vojni kolidž in nazadnje 1926–1927 še poveljniško in generalštabno šolo.

4 novembra 1909 se je poročil z Yulee Noble, s katero sta imela hčerko Nanito in sina Nelsona. Po smrti soproge Yulee leta 1953, se je 1954 drugič poročil z Edith Lawrence Coolidge, vdovo Harolda J. Coolidgea.

V svoji vojaški karieri je redno napredoval od nadporočnika (1905) do generalmajorja (1942). Služboval je v pehoti, obalnem in poljskem topništvu, nekaj časa pa tudi na štabnih dolžnostih in v letih 1912–1940 kot vojaški ataše v Evropi.

V času japonskega napada na Pearl Harbor 7. decembra 1941 je bil tam načelnik vojaške obveščevalne službe. Prejel je številna ameriška in tuja odlikovanja. Po upokojitvi leta 1946 je bil v letih 1947–1950 tudi član parlamenta v Massachusettsu.

Po dolgi bolezni je umrl 7. oktobra 1966, star 83 let, v bolnišnici Berkeley, pokopan pa je bil 12. oktobra v družinski grobnici na vojaškem pokopališču v Arlingtonu.

Po končani vojaški akademiji je bil kot podporočnik postavljen v 11. pehotni polk, s katerim je bil 1906 poslan na Kubo. Po vrnitvi je bil premeščen v 3. poljski topniški polk in 1907 povišan v čin poročnika.

Med 1. svetovno vojno je bil v obdobju 1912–1914 vojaški ataše na Balkanu (vendar nam vir ne pove v katerih državah – Srbiji, Bolgariji, Romuniji ali Grčiji?). Zatem je bil 1914–1916 vojaški opazovalec v carski Rusiji. Po vrnitvi v ZDA je postal član korpusnega štaba in bil 1917 povišan v čin majorja, zatem pa se je leta 1918 med ofenzivo v Argonih vrnil v Evropo kot vojaški opazovalec.

Takoj po končani 1. svetovni vojni je bil Miles imenovan za člana ameriške mirovne delegacije v Parizu. Kot terenski član t. i.

»Coolidge misije«, ki jo je vodil ugledni ameriški diplomat na Dunaju Archibald C. Coolidge, je prepotoval bivšo Avstro-Ogrsko, da bi preučil položaj na terenu in za ameriško delegacijo na mirovni konferenci v Parizu 1919 pripravil predlog demarkacijske črte na Koroškem.

Dne 27. januarja 1919 je Miles vodil »Coolidge misijo« po Koroški. Tega dne je tudi obiskal Marburg (danes Maribor). Pred 1. svetovno vojno je v Marburgu prebivalo 80 % Avstrijcev in 20 % Slovencev. Med Milesovim obiskom se je več tisoč nemških prebivalcev napotilo proti centru mesta, noseč nemško-avstrijske zastave, ki so jih izobesili tudi na bližnjih hišah. Slovenska vojaška enota pod poveljstvom Rudolfa Maistra je ubila med 11 do 13 nemških civilnih demonstrantov v centru Maribora, kar je znano kot »mariborska krvava nedelja« (v pogovoru na Wikipediji zremo tudi, da je bilo ranjenih 60 demonstrantov).

V zvezi s Koroško se je Coolidge misija osredotočila na problem, kje v prihodnosti potegniti mejo med novonastalo Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev ter Avstrijo. Stališče ZDA pred pariško konferenco je bilo podobno, kot sta bila britanski in francoski predlog: ločitev vzdolž etnografske črte, to je na meji ob reki Dravi, ki bi sicer razdelila gospodarsko in geografsko območje celovške kotline. Tudi Jugoslovani so uvideli prednost te rešitve. Toda Milesov predlog je nakazal drugačno rešitev.

Namreč, na svojem potovanju je izvedel, da veliko slovenskih prebivalcev v tej regiji meni, da sodijo k Avstriji, s katero so imeli tesnejše gospodarske vezi kot s Slovenijo. Namesto Drave je predlagal mejo vzdolž Karavank. S svojimi poročili mu je uspelo prepričati nadrejene, da je najboljši način, da se vprašanje meje reši s plebiscitom. Delegacija ZDA je prepričala britansko in francosko delegacijo v Parizu, da sta sprejele njihov predlog. Na

plebiscitu 10. oktobra 1920 se je večina prebivalcev odločila za Avstrijo.

Po končani pariški mirovni konferenci se je Miles vrnil v ZDA, kjer je obiskoval nekaj vojaških šol. Tako je med 1921–1922 obiskoval vojaški kolidž, 1925–1926 šolo obalnega topništva in v letih 1926–1927 še generalštabno šolo. Medtem je vse do leta 1930 služboval v topniških enotah.

Še pred tem je bil v letih 1922–1925 vojaški ataše v Carigradu v Turčiji, leta 1924 je bil poslan Teheran, da razišče umor ameriškega konzula Roberta W. Imbriea.

Miles je napredoval v čin podpolkovnika (šele) 1929, v čin polkovnika pa leta 1935. Leta 1939 je bil povišan v čin brigadnega generala, v čin generalmajorja pa leta 1942.

Od 1. septembra 1938 naprej je bil poveljnik šolske čete v šoli poljskega topništva v Fort Policu, v Oklahomi. Dne 1. septembra 1939 je bil povišan v brigadnega generala in je najprej pol leta služboval kot vojaški ataše v Londonu, potem pa se je vrnil v ZDA, kjer je postal član generalštaba ameriške vojske na položaju »pomočnika načelnika štaba G-2«, tj. vodja oddelka vojaške obveščevalne službe – Military Intelligence Division (MID).

Leta 1940 je postal načelnik obveščevalne službe na Havajih. Po nenadnem napadu Japoncev na Pearl Harbor 7. decembra 1940 je bil premeščen v Boston. Miles je zapisal, da so na Havajih imeli premalo kriptografskega osebja, prezrti pa so bili tudi njegovi predlogi glede aktivnega vohunstva v drugih državah (šele junija 1941 je predsednik Franklin Roosevelt odobril ustanovitev OSS na čelu s polkovnikom Williamom Donovanom, ki se je ukvarjala z vohunstvom.

Deset dni po napadu na Pearl Harbor je bil Miles poslan na obveščevalno »turnejo« po Južni Ameriki, da bi ugotovil njihovo pripravljenost za obrambo in pripravo priporočil za vojaško pomoč državam Latinske Amerike.

Kot brigadni general je postal v. d. pomočnika načelnika štaba G-2 oz. vodja vojaške obveščevalne službe. Kasneje je zasedel novi položaj in bil leta 1942 povišan v čin generalmajorja. Upokojil se je februarja 1946 in prejel medaljo za zasluge, najvišje ameriško vojaško odlikovanje.

Po upokojitvi je bil Miles republikanski član predstavnškega doma Massachusettsa od leta 1947 do leta 1952.

Umrl je v bolnišnici v Beverlyju po dolgi bolezni. Dne 12. oktobra 1966 je bil pokopan na vojaškem pokopališču v Arlingtonu v družinski grobnici.

Tako britanska Wikipedija v članku o generalmajorju Shermanu Milesu, ki se je v tej enciklopediji pojavil šele leta 2011. Ob članku je objavljen tudi zanimiv pogovor o tem, kdo je kriv za »mariborsko krvavo nedeljo« in druge dogodke. Članek je napisal wikipedist »Lupo«, očitno dober poznavalec generala Milesa, z njim pa je razpravljala neki »Antidiskriminator«, verjetno slovenski zgodovinar.

Ob članku je navedenih 29 virov, med njimi tudi Lojze Ude s svojo razpravo »**Boj za Maribor**«, ki je objavljena v Zgodovinskem časopisu 2011, v kateri Ude navaja dva zanimiva podatka. Prvič, mariborski Nemci so zaprosili Milesa za dovoljenje, da manifestirajo v počastitev predsednika ZDA Wilsona in za nemški značaj Maribora, češ da ljudje z jugoslovansko zasedbo niso zadovoljni, pa je Miles to rad dovolil. In drugič, Ude tudi navaja, da so se takoj po prihodu Američanov na hišah glavnih ulic, kmalu nato pa po vsem mestu, pojavile črno-rdeče-rumene trobojnice, t. i.

»frankfurtarce«. Mariborsko nemško meščanstvo, pomešano z ljudmi, ki so prišli tudi od drugod, je tako priredilo množične demonstracije, ki so se krvavo končale.

Že omenjeni »Antidiskriminator« navaja, da sta glavna krivca za krvavi masakr Cooligdeva komisija na Dunaju, predvsem pa ameriški podpolkovnik Miles, saj je bilo ubitih 13 ljudi, več kot 60 pa je bilo ranjenih.

Med viri je objavljen tudi edini diplomatski dokument z naslovom: *United States Department of State / Papers relating to the foreign relations of the United States, The Paris Peace Conference, 1919*, v katerem sta tudi dve zelo zanimivi poglavji za našo zgodovino, in sicer:

- *Jugoslavia – str. 468*
- *Boundary in Carinthia between German Austria and Jugoslavia – str. 498.*

Upravičeno sem pričakoval, da bom v teh dveh poglavjih našel tudi »diplomatska« poročila o »mariborski krvavi nedelji«, vendar zaman.

General Maister je bil omenjen samo enkrat – kot »general Maester« v dokumentu št. 477, ki ga je iz Zagreba na Dunaj poslal poročnik King, pa v njem navaja, da je »... *še prej slovenski vojski poveljeval general Maester, ki v času streljanja v Marburgu ni bil pod srbskim poveljstvom*«.

Maribor se nato kot »Marburg« omenja še petkrat v dokumentih 518 in 519, ko je šlo za mejo na Štajerskem.

Ameriška vojaška misija, ki jo je sicer vodil prof. A. C. Cooligde na Dunaju, je bila pravzaprav **obveščevalnega značaja**, saj so bili trije člani **pripadniki ameriške vojaške obveščevalne službe**. Poleg podpolkovnika **Shermana Milesa** sta to bila poročnik **Le**

Roy King (vzdrževal je zveze z agenturo v Zagrebu in Beogradu: Percival Dodge, major Temperley in drugi) in prof. **Lawrence Martin**, major in načelnik geografskega oddelka vojaške obveščevalne službe v GŠ ZDA. Civilni predstavnik je bil prof. R. J. Kerner, za katerega se navaja, da je bil slovanskega rodu (saj je »navijal« za slovenske predloge). Poročnik King je v Zagrebu imel tudi stike s srbskim generalom Kalafatovićem. Podpolkovnik Miles je potoval tudi po Istri in Dalmaciji ter ameriški delegaciji posredoval zanimive obveščevalne podatke in predloge glede italijanskih ozemeljskih teženj.

Ameriška vojaška misija je bivala na Štajerskem in Koroškem deset dni, prevažala se je pa v dveh avtomobilih. V prvem so bili Američani, v drugem pa dva slovenska predstavnika (eden duhovnik, vendar v civilni obleki – imen pa ne zapišejo).

Ker so člani ameriške vojaške misije pogosto navajali, kako so prebivalci na Koroškem navdušeno omenjali Wilsonove predloge za svetovni mir, navajam Wilsonovih »14 točk«, ki so evropskim narodom vzbujale upanje na pravičen mir in samoodločbo narodov, tudi Slovencev, vendar so bili na koncu zelo razočarani. Wilson je obljubljal naslednje:

1. Javna diplomacija – brez tajnih mednarodnih pogodb.
2. Svobodna pomorska trgovinska plovba.
3. Enakopravni trgovski odnosi.
4. Razorožitev vseh držav.
5. Ureditev kolonialnih problemov.
6. Nemčija mora zapustiti rusko ozemlje.
7. Nemčija mora vojaško izprazniti Belgijo.
8. Alzacijo in Loreno mora Nemčija vrniti Franciji.
9. Popravek italijanske meje po narodnostnih črtah.
10. Avtonomija za avstro-ogrske narode.
11. Nemške čete morajo zapustiti Romunijo, Srbijo in Črno goro, Srbiji pa se zagotovi dostop do morja.

12. Avtonomija za narode v osmanskem imperiju.
13. Ustanovitev poljske države in dostop na morje.
14. Ustanovitev Organizacije združenih narodov, ki bo porok za neodvisnost in nedotakljivost vseh držav.

Prav 10. točka je vzbujala slovenskim politikom upe na pravičnost velike trojice na pariški mirovni konferenci 1919 (predsedniki ZDA **Woodrow Wilson**, Velike Britanije **David L. George** in Francije **Georges Clemenceau**)

Iz omenjenih ameriških diplomatskih dokumentov je povsem jasno predstavljeno, da **so usodo slovenske Koroške krojili na samem terenu ameriški vojaški obveščevalci** s svojo agenturo, saj so svoji delegaciji v Pariz pošiljali poročila, da je **večina koroških Slovencev naklonjena Avstriji**, pa so zato kot predlog **razmejitvene črte predlagali Karavanke**, na koncu pa so **predlagali tudi plebiscit**, da bi »dokazali«
nevtralnost ameriških predlogov.

Ameriški predsednik Wilson je sicer v Parizu dvakrat sprejel slovensko delegacijo (prevajalec Žvegel), vendar ni ugodil nobeni zahtevi koroških Slovencev!

Iz zapisanega lahko tudi zaključimo, da ameriška vojaško-obveščevalna delegacija **ni poročala o obisku v Mariboru**, kjer so z generalom Maistrom razpravljali o meji na Štajerskem in Koroškem, posebno pa o njihovi naklonjenosti mariborskim Nemcem in demonstracijam, kakor tudi o krvavih posledicah (13 mrtvih in več kot 60 ranjenih), za katere so okrivili prav generala Maistra (čeprav so stražarji streljali na nasilne demonstrante v samoobrambi).

Ameriški obveščevalci so očitno **o generalu Maistru pošiljali tajna poročila**, ki pa se ne hranijo skupaj z diplomatskimi dokumenti.

Mlajše slovenske vojaške zgodovinarje čaka naloga, da vsekakor pregledajo ameriške arhive vojaške obveščevalne službe. Mislim

predvsem na majorja dr. Blaža Torkarja in druge, ki že imajo določene izkušnje s pregledovanjem njihovih tajnih arhivov.